

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1979

BRNO 1981

o jediné výskyt zevaru vzpřímeného na jihlavském náměstí, zástupce pobřežních porostů od řeky; patrně jde o náhodné zavlečení plůdku. Z pobřežních křovin však pronikají do ruderalních společenstev svlaččovec křovištní a konopice zdoňá. Z převahy plevelné složky nad rumištní soudíme, že odpadní jímka se nacházela v prostoru silně kontaminovaném polními plodinami.

Literatura:

- J. Baas, Kultur- und Wildpflanzenreste aus einem römischen Brunnen, 1974.
K. Domin, O proměnlivosti trnky /Prunus spinosa L./. Rozpravy II. tř. Čes. akad. 1944, 54/27, 1945, 1 - 39.
K. Domin, O původu slívy a švestky a základy botanické klasifikace těchto ovocných dřevin. Rozpravy II. tř. Čes. akad. Praha 1944, 54/28, 1945, 1 - 96.
O. Dostál, et. soc., Československá historická města, Praha, 1974, 1 - 566.
Československá vlastivěda II Dějiny 1, Praha 1974, 1 - 647.
A. Hrabětová-Uhrová, Příspěvky k taxonomii některých keřů, Práce Brněnské základny Čs. akad. věd 30/6, 1958, 1 - 59.
J. Málek, Vývoj vegetace na území osad zaniklých v 15. a 16. stol. v oblasti jihozápadní Moravy, ČSM 50, 1966, 153 - 180.
J. Málek, Vlivy hornictví na lesy na příkladu Jihlavska a Pelhřimovska. Dějiny věd a techniky 9, Praha 1976, 145 - 159.
W. Rothmaler, Exkursionsflora für die Gebiete der DDR und der BRD, Berlin, 1976, 1 - 811.

Pflanzenfunde aus der archäologischen Grabung mittelalterlicher Objekte in Jihlava /Bez. Jihlava/. Bei der archäologischen Rettungsgrabung mittelalterlicher Objekte /aus dem 13. bis 15. Jahrhundert/ im historischen Stadtkern von Jihlava wurde auch eine kleinere Menge an Pflanzenüberresten gewonnen. Die Stadt Jihlava entstand an Stellen, wo sich praktisch bis in die jüngere Burgwallzeit ein ursprünglicher Grenzwald zwischen Böhmen und Mähren erstreckte. Die Kolonisation, durch das Vorkommen von Silber bedingt, war mit der anwachsenden Silberförderung Grund der Entwaldung und Entstehung von einer Siedlungsenklave am oberen Laufe der Jihlava. In den gefundenen Pflanzenresten kommen einesteils Gattungen heimischen Ursprunges, andererseits absichtlich eingeführte Gattungen und einige unwillkürlich verschleppte vor. Heimischen Ursprunges sind zweifellos alle in Holzbruchstücken festgestellten Holzbestände: Weisstanne /Bretterstücke/, Gemeiner Kiefer /Brett/, Pappel /Bruchstück eines bearbeiteten Holzes/, Rotbuche /Holzstück/, Spitzahorn, Hasel und Birke /Zweig- und Rutenbruchstücke, inklusive Reste eines Birkenbesens/. Heimischen Ursprung haben vermutlich auch Pflanzen der Sammelwirtschaft: Hasel, Erdbeere, gemeiner Wacholder, Hopfen, Schlehe /in 2 Varietäten/, Rose /Hagebutte/, Strauch-Brombeere und bereifte Brombeere, Himbeere, Attich, schwarzer Hollunder, gemeine Vogelbeere. Bei der Schlehe und Rose kann jedoch das Auftreten erst nach der Entstehung der entwaldeten Enklave vorausgesetzt werden. Ähnlich ist dies mit der Mehrzahl von Unkraut- und Ruderalpflanzen, unter denen eine Menge von Getreideunkräutern vorkommt. Zu den eingeführten Früchten resp. Produkten gehört die Süß-Kirsche, Sauer-Kirsche, Walnuss, Kriecher /in mehreren Arten/, Birne, Weinrebe, gesäter Schlafmohn, Rispenhirse, Linse. Andere Getreidearten wurden nicht in den gewonnenen Funden festgestellt. Bei einigen Pflanzen kann vorausgesetzt werden, dass mit der fortschreitenden Bodenbearbeitung ein Teil der Nahrungsmittel heimischen Ursprunges sein konnte, z. B. Rispenhirse, Linse, nicht einmal einige weitere Pflanzen können ausgeschlossen werden. Der Fund von Fuchshirse, eines wärmeliebenden Unkrautes beweist, dass sie höchstwahrscheinlich mit dem eingeführten Getreide ausgestreut wurde. Im Raume um Jihlava wächst sie nämlich nicht einmal heutzutage. Das Übergewicht an Getreideunkräutern am Fundort deutet an, dass es sich in der Vergangenheit um einen durch Feldfrüchte stark kontaminierten Raum handelte, vor allem durch Getreide.

PRAVĚKÉ NÁLEZY Z PRAVLOVA

/okr. Brno - venkov/

Ivo Rakovský, Petr Vitula, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 24-26/

V březnu 1979 oznámil Petr Ševcl, že při zemních pracích při výstavbě chaty v roce 1972 našel množství zvířecích kostí, štípanou keramiku a keramiku. Materiál pochází patrně z kulturní vrstvy, i když vzhledem k jeho početnosti nelze vyloučit, že byly porušeny i zahloubené objekty. Místo nálezů leží na katastru

obce Pravlova, na jihovýchodním svahu tratě "Hájky" na levém břehu řeky Jihlavy. Lze je nalézt na mapě 1:5000, vydané v roce 1978 v Brně na listu Moravský Krumlov 3-7, kde je vymezeno souřadnicemi 210 mm od Z s.č. a 311 mm od J s.č..

Nejstarší získané nálezy představuje několik patinovaných úštěpů paleolitického stáří. Intenzivně byla lokalita osídlena zejména v období neolitu a eneolitu. Vedle několika zlomků keramiky, náležejících kultuře s lineární keramikou /obr. 24:2-5/ jsou početné zejména pozůstatky po sídlišti lidu s moravskou malovanou keramikou. Tvoří je soubor 14 kusů keramiky s vypovídací hodnotou. Staršímu stupni kultury s MMK náleží zlomek mísy /obr. 25:5/ s asymetricky vystouplým výčnělkem /O3/¹ na výduti a patrně sem patří i část naběračky s vodorovně nasazenou tulejí a zlomek rohatého ucha. Nejvýraznější jsou nálezy z mladšího stupně jmenované kultury /obr. 25:1-4, 6-11/. Tři fragmenty mis mají prohnuté, v řezu zesílené plece, ukončené zaostřeným nebo seříznutým okrajem /obr. 25:1,3,4/. Uvedené typy okraje najdeme i na dalších zlomcích a jsou v uvedeném souboru nejpočetnější. Stejně jako výrazné zesílení plecí u mis jsou charakteristické pro nejmladší fázi kultury s MMK na jižní Moravě. Plastická výzdoba se nám dochovala na dvou kusech. Stlačené rohaté ucho s otvorem /45/ se zatím zdá být chronologicky málo průkazné. Výzdobu části hrnce se zaostřeným okrajem /č. 6/ tvoří kuželovité výčnělky /11/ klikatkovitě umístěné na hrdle a na výduti. Zdá se, že v nejmladší fázi kultury s MMK dochází k posunutí výčnělků níže z okraje na hrdlo. Vhloubená výzdoba se nachází na dvou zlomcích. V jednom případě jde o skupinu nevelkých jamek /36/ na těle nádoby, v druhém případě jsou na výduti žlábků, tvořící oblouky /43/. Žlábkovaná výzdoba je charakteristická pro nejmladší fázi kultury s MMK a z jihozápadní Moravy ji známe např. z Boskovštejna, Nové Vsi u Oslavan, nejnověji pak z mladšího len gyelského sídliště v Jezeřanech-Maršovicích, vzdáleného pouze několik kilometrů. Materiál kultury s MMK z Pravlova představuje výrazný soubor, který lze, s výjimkou několika uvedených jedinců ze staršího stupně, zařadit do nejmladší fáze IIb kultury s MMK podle Palliardiho třídění, a který nese všechny znaky charakteristické pro tuto fázi.

Eneolitické osídlení lokality doplňuje střep kultury nálevkovitých pohárů, zdobený plastickou lištou při okraji /obr. 26:9/ a rekonstruovatelný exemplář hmoždíře jevišovické kultury. Při dně je zdoben řadou trojúhelníků vyplněných liniemi, provedenými brázděným vpichem /obr. 26:7/.

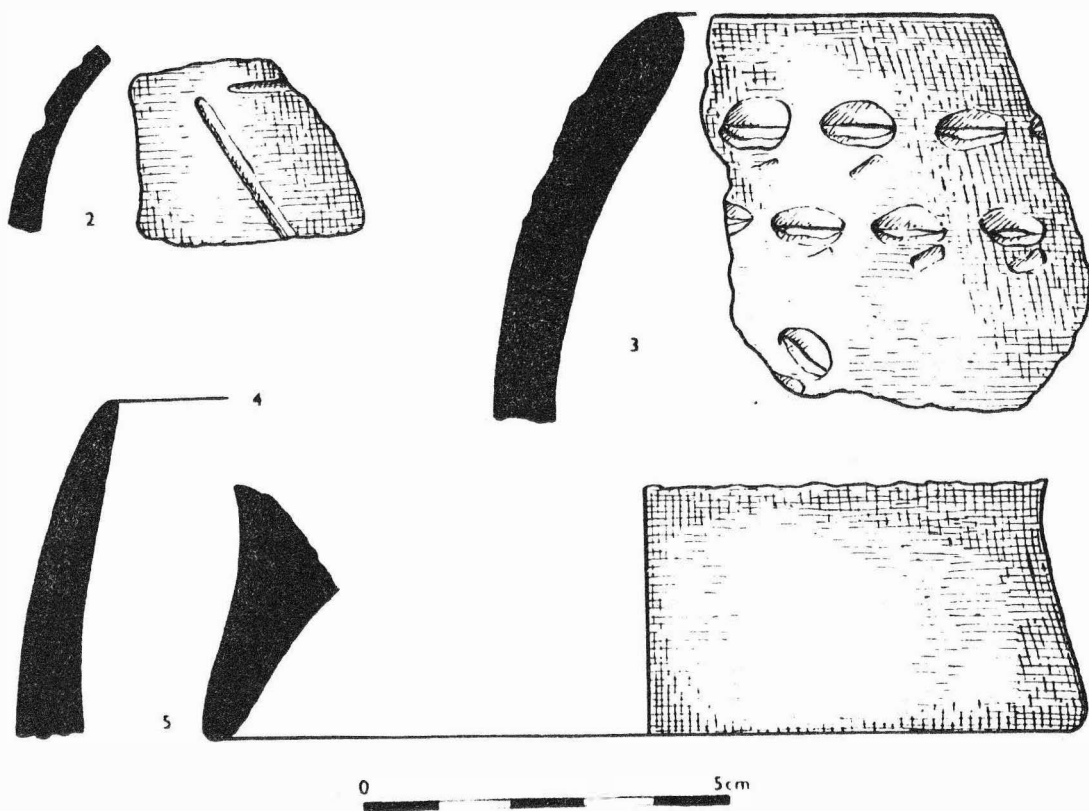
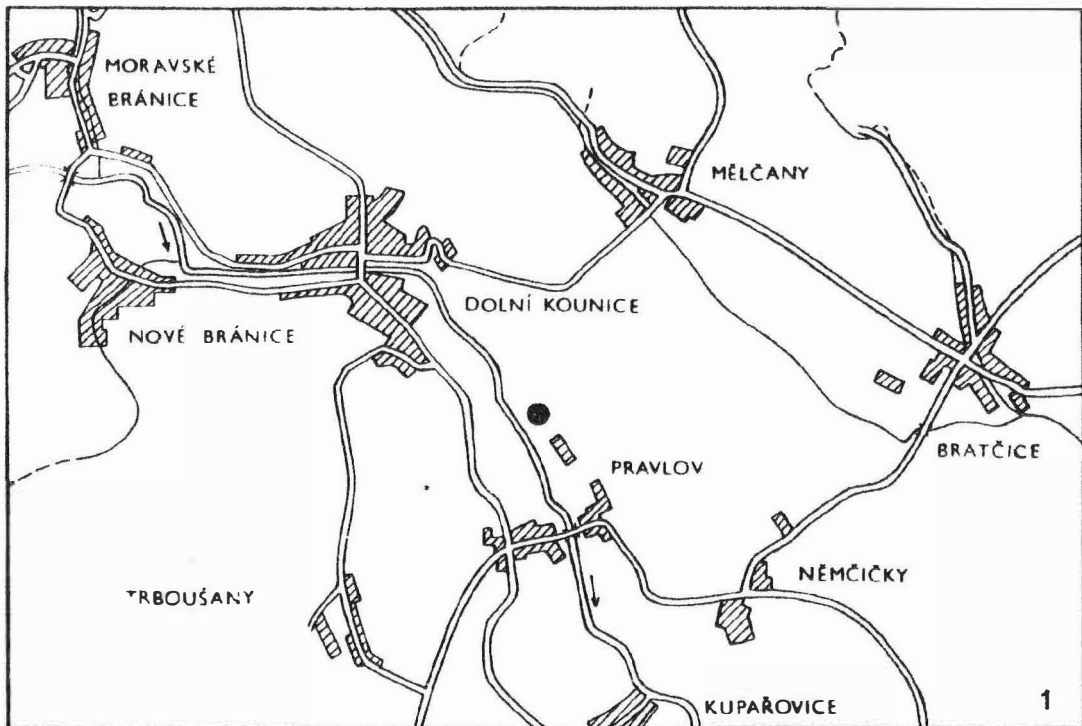
Z mladších období pravěku se ojedinelé vyskytl též střep, náležející patrně únětické kultuře. Početněji je v souboru zastoupen materiál z období popelnicových polí a horákovské kultury /obr. 26:1-6,8/, některé zlomky keramiky lze snad považovat za laténské.

Poznámky:

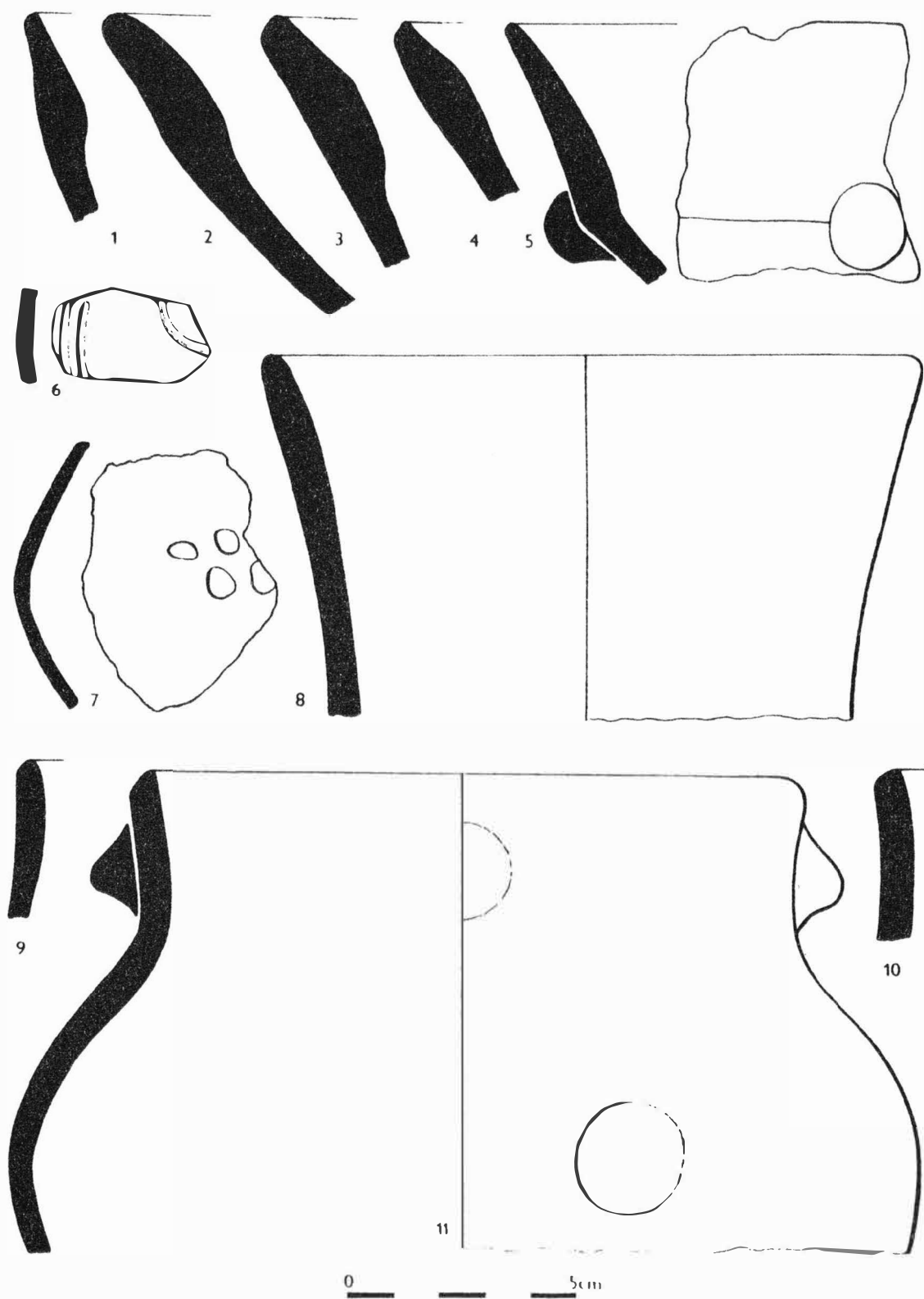
1. Podle V. Podborský-E. Kazdová-P. Koštuřík -Z. Weber, Numerický kód moravské malované keramiky, Brno 1977.

Prähistorische Funde aus Pravlov / Bez. Brno-venkov/. Bei Terrainarbeiten im Kataster der Gemeinde Pravlov fand P. Ševela archäologisches Material, das er Mitarbeitern des Institutes übergab. Ausser Spaltindustrie, unter der auch paläolithische Funde sind, bilden den Komplex zahlreiche Keramikbruchstücke. Das älteste neolithische Material gehört der Kultur mit Linearkeramik an /Abb. 24:2-5/. Die weitere Besiedlung der Lokalität fällt in den Zeitabschnitt der Kultur mit mährischer bemalter Keramik. Ausser sporadischen Funden aus der älteren Stufe /Abb. 25:5/ ist vorallem das Material aus der jüngsten Phase IIb der genannten Kultur markant /Abb. 25:1-4, 6-11/. Charakteristisch ist besonders das Vorkommen der Ränder Nr. 6 und 7, eine markante Verstärkung der Schultern bei Schüsseln und die eingetieft Riefenverzierung.

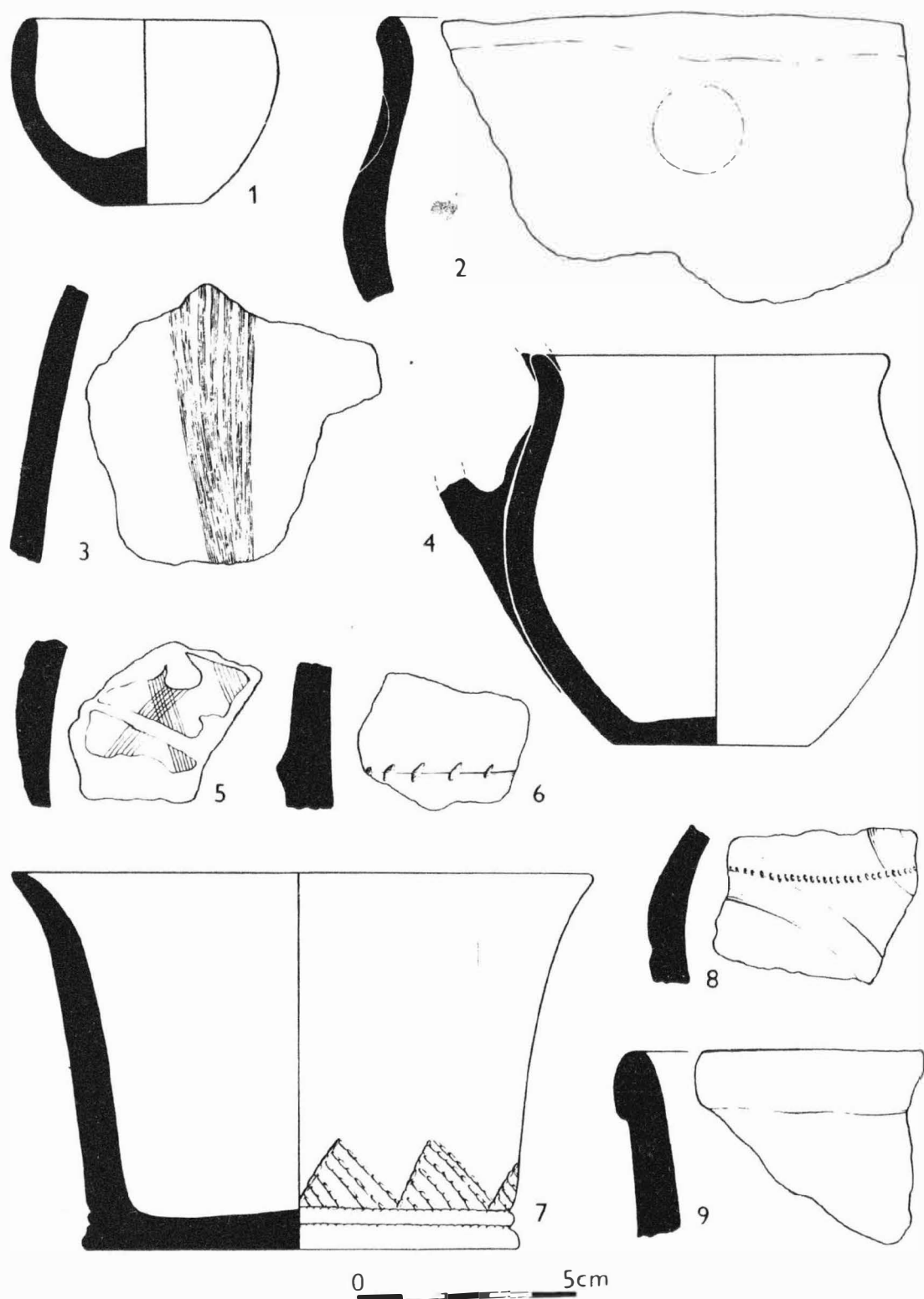
Die äneolithische Besiedlung repräsentiert ein Scherben der Trichterbechérkultur /Abb. 26:9/ - und ein rekonstruierbares Exemplar eines Mörsers der Jevišovice Kultur /Abb. 26:7/. Aus dem jüngeren prähistorischen Zeitabschnitt kam auch ein Scherben vor, der vermutlich der Üněticer Kultur angehört. Zahlreich ist in dem Komplex Material aus dem Zeitabschnitt der Urnenfelder- und der Horákov Kultur vertreten /Abb. 26:1-6,8/, einige Keramikbruchstücke können vielleicht als latènezeitliche betrachtet werden.

Obr. 24
 Pravlov /okr. Brno-venkov/, "Hájky". 1 situace naleziště; 2-5 výběr keramiky volutové kultury. - Flur
 "Hájky". 1 Situation des Fundortes; 2-5 Keramikauswahl der Volutenkultur.

Obr. 25
 Pravlov /okr. Brno-venkov/, "Hájky". Výběr nálezů kultury s moravskou malovanou keramikou. - Flur
 "Hájky". Fundauswahl der mährischen bemalten Keramik.

Obr. 26
 Pravlov /okr. Brno-venkov/, "Hájky". Výběr keramiky kultury nálevkovitých pohárů /9/, jevišovické kul-
 tury /7/ a z období halštatského /1-6,8/. - Flur "Hájky". Keramikauswahl der Trichterbecherkultur /9/
 , der Jevišovice-Kultur /7/ und aus der Hallstattzeit /1-6, 8/.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1979

- Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: akademik Josef Poulík
Redaktoři: Dr. A. Medunová, Dr. J. Meduna, Dr. J. Říhovský
Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby: doc. Dr. B. Klíma, A. Malinková, A. Šik
Na titulním listě: závěsný zámek ze středověkého hrádku Kepkova
Tisk: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo: ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis: 450 kusů - neprodejné